

W ŚWIAT Z KLASĄ

EDUKACJA GLOBALNA
NA ZAJĘCIACH

PLASTYKI

• ZAGADNIENIA •

W ŚWIAT Z KLASĄ

EDUKACJA GLOBALNA
NA ZAJĘCIACH

PLASTYKI

PRZYKŁADOWE MATERIAŁY EDUKACYJNE
DLA NAUCZYCIELEK I NAUCZYCIELI
SZKÓŁ GIMNAZJALNYCH

W świat z klasą (ang. *World-Class Teaching*) to międzynarodowy projekt, który ma na celu wspieranie nauczycieli i nauczycielek szkół gimnazjalnych w systematycznym włączaniu perspektywy globalnej do zajęć przedmiotowych w odniesieniu do treści podstawy programowej. W ramach polskiej części projektu nauczyciele i nauczycielki tworzą materiały edukacyjne i rozwijają kompetencje z zakresu edukacji globalnej w ramach sześciu przedmiotów: WOS-u, historii, języka polskiego, języka angielskiego, biologii, plastyki. Projekt jest realizowany przez Centrum Edukacji Obywatelskiej (Polska), Leeds Development Education Centre (Wielka Brytania), People in Peril Association (Słowacja), Südwind Agentur (Austria), NEGO-COM (Benin) oraz Centro de Criação de Imagem Popular (Brazylia).

Autorki:

Mirosława Ciacharowska, Szkoła Podstawowa nr 353 w Warszawie
Jolanta Minor, Zespół Szkół w Pietrzykowicach
Beata Wasilewska, Centrum Edukacji Obywatelskiej

Koordynatorka projektu: Elżbieta Krawczyk
Redakcja: Elżbieta Krawczyk
Konsultacja merytoryczna: Beata Wasilewska
Projekt graficzny, ilustracje i skład:
 RZECZYOBRAZKOWE.PL
Wydawca: Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej

Wydanie I, Warszawa 2013
ISBN: 978-83-64602-01-6

Broszura jest współfinansowana w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2013 r. oraz ze środków Unii Europejskiej.

Broszura wyraża wyłącznie poglądy autorów i autorek i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP ani Unii Europejskiej.

Broszura „Edukacja globalna na zajęciach plastyki” jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Centrum Edukacji Obywatelskiej. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosownej licencji, o posiadaczach i posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej.

Wersja elektroniczna publikacji jest dostępna na stronie: www.ceo.org.pl/globalna.

SPIS TREŚCI

4	Koncepcja edukacji globalnej
4	Jakość w edukacji globalnej
6	Wstęp
7	Jak realizować edukację globalną na zajęciach plastyki?
8	1. Drugie życie dzinsów
14	2. Nasz niewidzialny ślad wodny
17	3. „Guernica” Pabla Picassa. O roli sztuki w budzeniu świadomości na temat globalnych zagadnień
19	Wybrane punkty podstawy programowej kształcenia ogólnego

KONCEPCJA EDUKACJI GLOBALNEJ

Koncepcja edukacji globalnej opracowana w ramach projektu „W świat z klasą” stanowi punkt odniesienia podczas jego realizacji, w tym tworzenia materiałów edukacyjnych do poszczególnych przedmiotów. Infografika w postaci książki zawiera najważniejsze informacje dotyczące edukacji globalnej, które składają się na tę koncepcję, tworząc pięć komponentów: wartości, postawy, umiejętności, zagadnienia oraz odniesienie do działania na rzecz zmiany w skali globalnej.

Zachęcamy do korzystania z niniejszej infografiki oraz zapoznania się z broszurą „Edukacja globalna na zajęciach przedmiotowych w gimnazjum”, która wyjaśnia koncepcję edukacji globalnej oraz prezentuje przykłady realizacji edukacji globalnej na wybranych przedmiotach w ramach podstawy programowej. Broszura jest dostępna online pod adresem: www.ceo.org.pl/globalna.

Definicja edukacji globalnej

Edukacja globalna to część kształcenia obywatelskiego i wychowania, która rozszerza ich zakres przez uświadamianie istnienia zjawisk i współzależności globalnych. Jej głównym celem jest przygotowanie odbiorców i odbiorczyń do stawiania czoła wyzwaniom dotyczącym całej ludzkości. Przez współzależności rozumiemy wzajemne powiązania i przenikanie systemów kulturowych, środowiskowych, ekonomicznych, społecznych, politycznych i technologicznych.

JAKOŚĆ W EDUKACJI GLOBALNEJ

Edukacja globalna to znacznie więcej niż wiedza o świecie. Poniższe wskazówki zwracają na to uwagę i podpowiadają, w jaki sposób pracować z uczniami i uczennicami.

Edukacja globalna:

- 1.** kładzie nacisk na współzależności pomiędzy globalną Północą i globalnym Południem; nie ogranicza się do prezentacji problemów globalnych.

Mówiąc o wyzwaniach stojących przed współczesnym światem i jego problemach - np. o kwestii dostępu do zasobów czy o zmianach klimatu, pokazuj, w jaki sposób wpływają na nie globalne powiązania między krajami - polityczne, społeczne czy handlowe - a także nasze codzienne wybory.

- 2.** pokazuje procesy globalne w ich wymiarze lokalnym, prezentując ich konsekwencje dla zwykłych ludzi; nie ogranicza się do abstrakcyjnych pojęć.

Omawiając zagadnienia dotyczące globalizacji, ilustruj je przykładami z życia uczniów i uczennic i pokazuj analogiczne procesy zachodzące w krajach globalnego Południa i globalnej Północy. Stosuj metody, które pozwolą im zrozumieć te powiązania i wzmocnią umiejętność kreatywnego myślenia.

- 3.** stosuje aktualny i obiektywny opis ludzi i zjawisk; nie utrwała istniejących stereotypów.

Mówiąc o krajach globalnego Południa, zawsze korzystaj z wiarygodnych źródeł oraz przytaczaj aktualne i sprawdzone dane. Na osobach prowadzących zajęcia spoczywa duża odpowiedzialność, więc przed wykorzystaniem każdego materiału zastanów się, czy pomoże on pozbyć się stereotypów, czy raczej je wzmocni.

- 4.** pokazuje przyczyny i konsekwencje zjawisk globalnych; nie ogranicza się do faktografii.

Przybliżając uczennicom i uczniom zjawiska globalne, dociekaj przyczyn, analizuj ich konsekwencje dla nas i osób, których dany problem dotyczy bezpośrednio. Rozumienie tych zależności wzmocnia poczucie osobistego wpływu i motywację do zaangażowania się na rzecz zmiany w skali globalnej.

- 5.** tłumaczy potrzebę odpowiedzialnego zaangażowania w rozwiązywanie problemów globalnych; nie służy wyłącznie zbieraniu funduszy na cele charytatywne.
- Zachęcaj uczniów i uczennice do aktywnego włączania się w życie społeczności lokalnej. Kształtuj postawy: odpowiedzialności, solidarności, empatii, zwracając uwagę na to, że naszymi codziennymi wyborami – robiąc zakupy, głosując czy wybierając środek transportu – możemy świadomie wpływać na świat.*
- 6.** szanuje godność prezentowanych osób; nie sięga do drastycznych obrazów, nie szokuje przemocą i ludzkim cierpieniem.
- Wyświetlając filmy bądź pokazując fotografie, zastanów się, czy sam/sama, będąc w takiej sytuacji, chciałbyś/chciałabyś być tak przedstawiony/przedstawiona. Zapoznaj się z Kodeksem w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa; wspólnie z uczniami/uczennicami analizujcie bieżące przekazy medialne, zastanawiając się nad ich znaczeniem i funkcją.*
- 7.** uczy krytycznego myślenia i formułowania własnych opinii na tematy globalne; nie promuje jednej ideologii, nie oferuje gotowych odpowiedzi.
- Stwarzaj uczennicom i uczniom okazje do dyskusji, nie unikaj trudnych tematów i pozwalaj na wyrażanie własnych opinii oraz świadome podejmowanie decyzji. Pokazuj, w jaki sposób krytycznie analizować docierające do nich informacje – kto jest ich autorem/autorką, w jakiej sytuacji i w jakim celu powstały.*
- 8.** promuje zrozumienie i empatię; nie odwołuje się tylko do współczucia.
- Zachęcaj młodzież do zadawania pytań, dzielenia się własnymi odczuciami i emocjami, a także poznawania odczuć i emocji innych osób – zarówno w klasie, jak i odnosząc się do postaci i historii, które poznajecie podczas zajęć. Stosuj metody, które rozwijają empatię i zachęcają do podejmowania aktywności.*
- 9.** oddaje głos ludziom, których sytuację prezentuje; nie opiera się na domysłach i wyobrażeniach.
- Sięgaj po relacje z pierwszej ręki, bezpośrednio od bohaterów/bohatek i świadków/świadkiń wydarzeń. Takie przekazy najlepiej zobrazują temat oraz pomogą go lepiej zrozumieć i zapamiętać.*
- 10.** wykorzystuje metody interaktywne; nie ogranicza się do pasywnego przekazywania treści.
- Zachęcaj uczniów i uczennice do aktywnego uczestnictwa w zajęciach; najlepiej zapamiętujemy to, co sami/same mówimy i robimy – zapewnij więc jak najwięcej przestrzeni, by młodzież sama miała okazję zdobyć informacje, przeanalizować je i zaprezentować.*
- 11.** stawia sobie za cel rozwijanie wiedzy, umiejętności i postaw; nie ogranicza się do przekazywania wiedzy.
- Dbaj o wszechstronny rozwój młodzieży; dawaj uczniom i uczennicom możliwość swobodnego wypowiedzania się i powierzaj im odpowiedzialne zadania na miarę ich możliwości. Zachęcaj do realizacji projektów edukacyjnych oraz aktywności pozalekcyjnej.*
- 12.** pokazuje znaczenie działań jednostek w reakcji na globalne wyzwania; nie utrwała poczucia bezradności.
- Zachęcaj uczennice i uczniów do działania, podając przykłady sukcesów oddolnych akcji i wskazując możliwości zaangażowania się na rzecz zmiany lokalnej i globalnej. Sam/Sama dawaj dobry przykład!*

SZANOWNE NAUCZYCIELKI, SZANOWNI NAUCZYCIELE,

Serdecznie zapraszamy do lektury niniejszej broszury zawierającej przykładowe materiały edukacyjne z zakresu edukacji globalnej przeznaczone do prowadzenia zajęć plastyki w gimnazjum.

Broszura powstała w ramach międzynarodowego projektu „W świat z klasą”, którego celem jest systematyczne włączanie zagadnień globalnych do zajęć przedmiotowych w oparciu o podstawy programowe kształcenia ogólnego. W tym kontekście systematyczność rozumiemy jako możliwie najczęstsze odwoływanie się podczas zajęć lekcyjnych do zagadnień edukacji globalnej oraz wartości stojących u jej podstaw, a także przybliżanie perspektywy globalnej, także w tych punktach podstawy programowej, które nie odwołują się do niej bezpośrednio.

Materiały edukacyjne do plastyki to pilotażowa wersja publikacji, która w rozszerzonej formie ukaże się przed początkiem kolejnego roku szkolnego 2014/2015. Znajdą w niej Państwo scenariusze, które stanowią zadatek rozbudowanej propozycji systematycznego uwzględniania globalnych współzależności na prowadzonych lekcjach. Kolejne publikacje będą zawierały materiały edukacyjne z zakresu edukacji globalnej do realizacji na zajęciach: historii, biologii, języka polskiego, języka angielskiego oraz wiedzy o społeczeństwie.

Do opracowania publikacji zaprosiliśmy nauczycielki i nauczycieli, a także ekspertki i ekspertów różnych dziedzin (m.in. dziennikarstwa, stosunków międzynarodowych, filologii, socjologii, kulturoznawstwa), którzy, spotykając się w przedmiotowych grupach roboczych, pracowali nad stworzeniem materiałów edukacyjnych jak najbardziej dostosowanych do szkolnej rzeczywistości.

Dobór tematów zaprezentowanych w publikacji odzwierciedla zainteresowania Auterek i Autorów, i staje się jednocześnie jedną ze wskazówek, jaką można z niej zaczerpnąć – przygodę z edukacją globalną warto rozpocząć sięgając po tematy nam najbliższe. Różnorodne zagadnienia, jakie obejmuje edukacja globalna oraz wszechstronne umiejętności i postawy, jakie pomaga kształtować, zachęcają do podejmowania dalszych samodzielnych poszukiwań i wypracowywania własnych pomysłów na jej realizację podczas zajęć w szkole.

Wierzymy, że niniejsza publikacja zachęci Państwa do takich poszukiwań i okaże się pomocna podczas prowadzenia zajęć przedmiotowych w gimnazjum. Mamy również nadzieję, że uczennice i uczniowie przyjmą zaproponowane aktywności z zaciekawieniem.

Autorki

JAK REALIZOWAĆ EDUKACJĘ GLOBALNĄ NA ZAJĘCIACH PLASTYKI?

Zajęcia plastyczne zachęcają do kreatywności i twórczego, nieszablonowego myślenia i choć zagadnienia edukacji globalnej nie mają bezpośredniego ujęcia w programie nauczania plastyki w gimnazjum, mogą być doskonałym pretekstem do rozważań nad współczesnym światem i poszukiwań alternatywnych rozwiązań dla globalnych problemów.

Niniejsza broszura zawiera przykładowe scenariusze zajęć, które uwzględniają cele kształcenia, wymagania ogólne oraz treści proponowane przez MEN w nowej podstawie programowej, wnosząc do nich nową – globalną – perspektywę. Zachęcamy do czerpania inspiracji zarówno z dzieł sztuki, jak i otaczającej nas rzeczywistości – sztuka bowiem towarzyszy nam w różnych obszarach życia. Warto rozwijać u młodych ludzi postawy otwartości, szacunku czy odpowiedzialności, a także kształtować wartości leżące u podstaw edukacji globalnej, zachęcając ich do wyrażania siebie i swoich emocji poprzez sztukę, dając przestrzeń do dyskusji, tworzenia własnych interpretacji i analiz. Wrażliwość wyniesiona z takich zajęć z pewnością przełoży się na późniejszą aktywność w życiu społecznym, w tym na działania na rzecz zmiany w skali zarówno lokalnej, jak i globalnej.

Zachęcamy Państwa do skorzystania z przykładowych scenariuszy zajęć, które poruszają szereg zagadnień edukacji globalnej: konsumpcję i produkcję, globalny rynek i handel międzynarodowy, zasoby naturalne, a także pokój i konflikty na świecie. Wymienione tematy towarzyszą realizacji zagadnień plastycznych, wybranych dziedzin sztuki, a także elementów historii sztuki, tradycyjnie omawianych w szkole gimnazjalnej. Nauczycielki zaangażowane w projekt „W świat z klasą” i tworzące w jego ramach materiały edukacyjne dołożyły wszelkich starań, aby były one ciekawe, a zarazem praktyczne. Kolejnych inspiracji warto szukać także w publikacjach do innych przedmiotów (wiedzy o społeczeństwie, języka angielskiego czy historii), które można znaleźć na stronie internetowej Centrum Edukacji Obywatelskiej: www.ceo.org.pl/globalna. Być może współpraca z nauczycielami i nauczycielkami innych przedmiotów zaowocuje wspólnymi działaniami i zrealizują Państwo łączony cykl zajęć? Zachęcamy do eksperymentowania i szukania własnych pomysłów na powiązanie plastyki z edukacją globalną.

Życzymy Państwu przyjemnej lektury i satysfakcji z prowadzenia zajęć poruszających zagadnienia edukacji globalnej.

*Zespół projektu „W świat z klasą”
Centrum Edukacji Obywatelskiej*

1. DRUGIE ŻYCIE DZINSÓW

Uczniowie i uczennice dowiadują się, czym jest moda i projekt w modzie, a także wykonują szkic swojego projektu i go realizują. W kreatywny sposób rozwijając zdolności manualne, poznają zasady świadomej konsumpcji i alternatywne sposoby tworzenia ubrań oraz dodatków.

Zagadnienia:

- ▶ Konsumpcja i produkcja
- ▶ Globalny rynek i handel międzynarodowy

Zagadnienie plastyczne:

- ▶ Samodzielna twórczość
- ▶ Potrzeba oryginalności artystycznej
- ▶ Kształcenie zdolności manualnych
- ▶ Design, projekt, wyrób

Czas trwania:

2 x 45 min

Pytanie kluczowe:

Jakie znaczenie ma ponowne wykorzystywanie (pozornie) niepotrzebnych przedmiotów?

Cele zajęć:

- ▶ Wyjaśnisz pojęcia: projekt, design, wyrób.
- ▶ Poznasz różne sposoby pozyskiwania nowych rzeczy przy użyciu starych.
- ▶ Poznasz zasady świadomej konsumpcji, w tym zasadę „3R” – „reduce, reuse, recycle”.

Związek z podstawą programową:

II, 2.1, 2.2

Metody:

- ▶ Mini-wykład
- ▶ Rozmowa ukierunkowana

Formy pracy:

- ▶ Praca indywidualna
- ▶ Wystawa – prezentacja prac

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Materiały własne uczniów i uczennic – niepotrzebne ubrania, dodatki, igła, nici, nożyczki.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

PIERWSZA LEKCJA

Wprowadzenie:

1. Zaprosz uczniów i uczennice do dyskusji i zastanowienia się nad poniższymi pytaniami:

Jak dużo przedmiotów potrzebujecie do codziennego życia?

Z ilu przedmiotów korzystacie na co dzień, a ile posiadacie, korzystając z nich sporadycznie?

Czy macie w domu jakieś niepotrzebne ubrania – spodnie, bluzki, sukienki? Jeśli tak, to dlaczego z nich nie korzystacie? W jaki sposób można nadać im „drugie życie”?

Odpowiedzi na ostatnie pytanie możesz zanotować na tablicy (np. uszycie torby ze spodnicy, przerobienie kieszeni od spodni na portfel itp.). (5 min)

2. Zapytaj uczniów i uczennice, jaki może być związek pomiędzy powyższymi pomysłami na ponowne wykorzystanie różnych ubrań a świadomą konsumpcją. Zadaj też pytanie o to, w jaki sposób młodzież rozumie bycie świadomym konsumentem/konsumentką. (5 min)
3. Po wysłuchaniu odpowiedzi wyjaśnij, że świadoma konsumpcja nie ogranicza się jedynie do robienia przemyślanych zakupów, np. w sklepach firm, które dbają o prawa pracownicze czy zrównoważony rozwój, ale może oznaczać także świadome powstrzymywanie się przed dokonywaniem zakupów i ograniczanie konsumpcji. Zapytaj, czy uczniowie/uczennice uważają, że są świadomymi konsumentami/konsumentkami i zachęć ich do podzielenia się przykładami z własnego życia. (5 min)

Praca właściwa:

4. Napisz na tablicy hasło „3R” i zapytaj, czy uczniowie i uczennice mają pomysł, co może on oznaczać w kontekście wcześniejszej rozmowy. Rozwiń skrót: „reduce, reuse, recycle”; możesz także zastosować polski odpowiednik, tłumaczony jako zasada „3U”: „unikaj kupowania zbędnych rzeczy, używaj powtórnie, utylizuj”. Zapytaj, jakie znaczenie może mieć świadoma konsumpcja w skali globalnej, a następnie dopowiedz brakujące informacje (w tym celu możesz przeczytać wcześniej tekst z załącznika nr 1; możesz go także skserować i rozdać w klasie). Powiedz, że najbliższe dwie lekcje poświęcicie na praktyczną realizację tej zasady, poruszając się po zagadnieniach związanych z modą i projektowaniem ubrań oraz dodatków. (5 min)
5. Pozwól młodzieży wyjaśnić znaczenie słów: projekt, design, wyrób. Zilustruj odpowiedzi, prezentując wybrane przez siebie przykłady. (5 min)
6. Poproś, aby uczniowie i uczennice zastanowili się, z jakiego niepotrzebnego ubrania mogliby przygotować podczas kolejnej lekcji nowy przedmiot i co to miałyby być. Poproś, aby na kartkach zrobili szkic swojego projektu, uwzględniający „starą” i „nową” rzecz. Zachęć do kreatywnego myślenia i powiedz, że mają dowolność w wykonaniu i zdobieniu swojego wyrobu – w miarę dostępności potrzebnych materiałów. Gdy młodzież przystąpi do pracy, podchodź do uczniów i uczennic indywidualnie i dopytuj, jakie przedmioty zamierzają zaprojektować i wykonać. (15 min)

Podsumowanie:

7. Przypomnij, że lekcja miała na celu przygotowanie ich do kolejnych zajęć, podczas których będą realizować swoje projekty. Poproś chętne osoby o podsumowanie, które informacje były dla nich najciekawsze. (5 min)

Praca domowa:

1. Poproś, aby uczniowie i uczennice przynieśli na kolejne zajęcia niepotrzebne ubrania bądź przedmioty, z których stworzą nowe rzeczy (dobrze, żeby skonsultowali swoje pomysły z rodzicami) oraz przybory potrzebne do uszycia swojego projektu, takie jak: igły i nici, agrałki, nożyczki itp. Odpowiedz na ewentualne wątpliwości.

DRUGA LEKCJA

Wprowadzenie:

1. Nawiąż do poprzedniej lekcji i poproś młodzież o przypomnienie zasady 3R/3U. (5 min)

Praca właściwa:

2. Z przyniesionych rzeczy uczniowie i uczennice szyją samodzielnie zaprojektowane rzeczy. Podczas zajęć podchodź do każdej osoby, dopytując o koncepcję i doradzając w wykonaniu. (30 min)

Podsumowanie:

3. Uczniowie i uczennice prezentują swoje prace. Mogą także zorganizować wystawę, którą podczas przerwy obejrzą inne klasy. (10 min)

Praca domowa:

1. Zachęć uczniów i uczennice do poszukania w Internecie blogów i innych stron promujących ideę recyklingu i świadomej mody. Jeśli zauważysz, że uczniowie i uczennice są szczególnie zainteresowani tym zagadnieniem, zaproponuj im realizację projektu edukacyjnego.
Materiały Centrum Edukacji Obywatelskiej poświęcone metodzie projektu edukacyjnego znajdują się na stronie internetowej pod adresem: <http://www.ceo.org.pl/pl/projekt/>.

Załączniki:

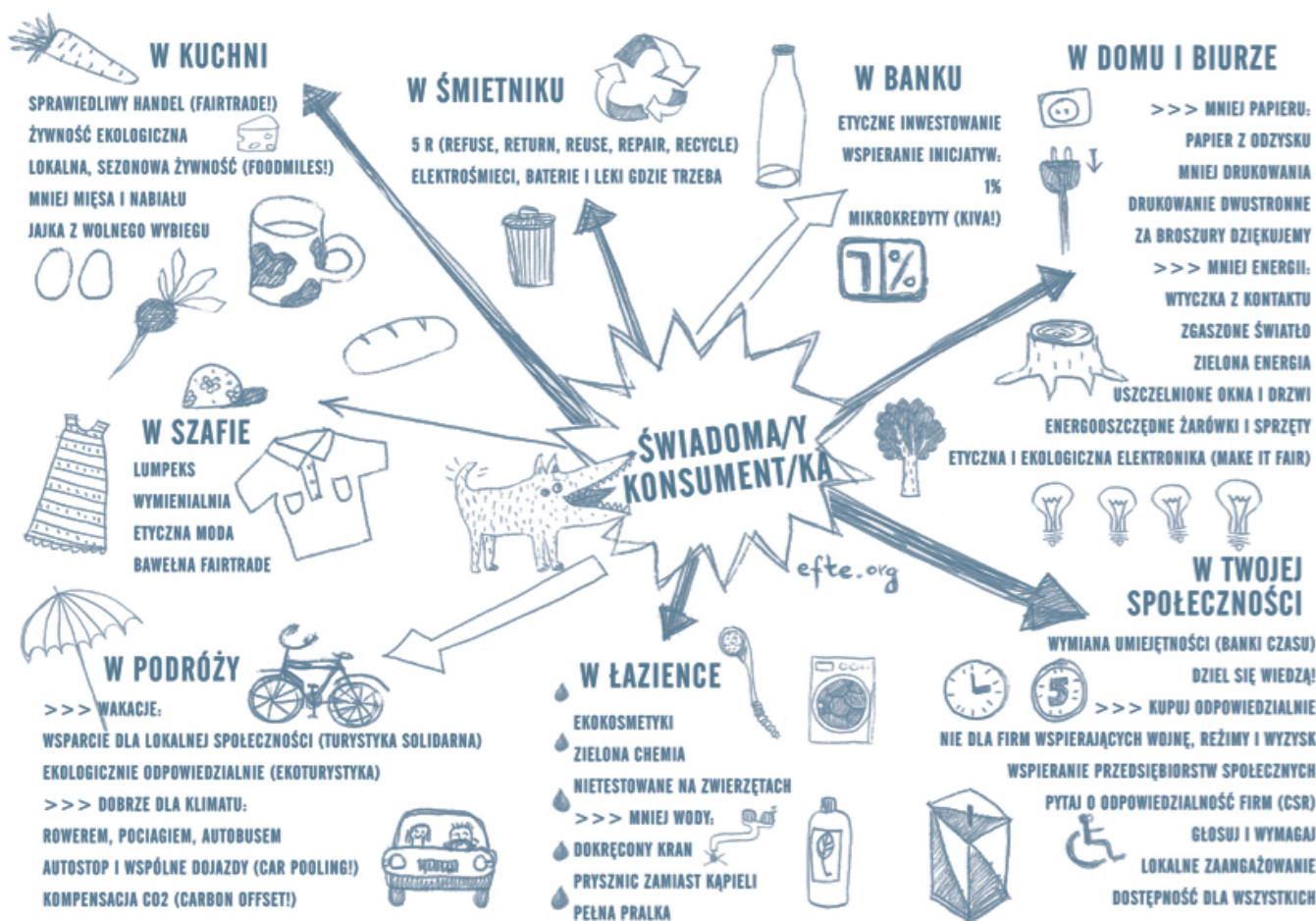
Załącznik nr 1 – Fragment artykułu Anny Rok „Wybory konsumenckie a zużycie energii”, CEO.

FRAGMENT ARTYKUŁU ANNY ROK „WYBORY KONSUMENCKIE A ZUŻYCIE ENERGII”

Zgodnie z definicją proponowaną przez Unię Europejską, **zrównoważona konsumpcja i produkcja** to „wydajniejsze użytkowanie zasobów naturalnych i energii oraz ograniczanie emisji gazów cieplarnianych i innego oddziaływania na środowisko, (...) celem jest zaspokojenie podstawowego zapotrzebowania na wyroby i usługi, a zarazem zapewnienie lepszej jakości życia i zagwarantowanie, że wystarczająco dużo zasobów pozostało dla przyszłych pokoleń”¹. Tak rozumiana zrównoważona konsumpcja dotyczy stylu życia, zachowań nabywczych konsumentów oraz użytkowania i usuwania produktów i usług. Wybory konsumenckie to zatem jeden z najważniejszych instrumentów naszego oddziaływania na środowisko naturalne, a poprzez nie na jakość życia obecnych i przyszłych pokoleń, w Polsce i na drugim końcu świata.

Warto pamiętać jednocześnie, że oprócz wymiaru środowiskowego, nasze wybory konsumenckie mają również konsekwencje społeczne i polityczne, które także powinniśmy starać się brać pod uwagę. Takie podejście do wyborów konsumenckich, które stara się brać pod uwagę ich konsekwencje w wymiarze społecznym, politycznym i środowiskowym nazywamy **świadomą konsumpcją**.

Rys. 1 Mapa świadomej konsumpcji wg Grupy eFTe Warszawa²

¹ „Racjonalniej i ekologicznej. Zrównoważona konsumpcja i produkcja”, Komisja Europejska 2010, s. 5

² www.efte.org

ZASADA 3R I CYKL ŻYCIA PRODUKTU

Gdy mówimy o wyborach konsumenckich, często przed oczami stają nam półki wypełnione dziesiątkami produktów czy różnego typu oznaczenia i certyfikaty pomagające nam dokonać wyboru (np. certyfikat rolnictwa ekologicznego czy znak Sprawiedliwego Handlu). Tymczasem często zapomina się, że podstawową i najważniejszą zasadą świadomej konsumpcji jest **zasada 3R**, czyli „reduce, reuse, recycle”³, mówiąca o alternatywach do kupowania.

Rys. 2⁴ Zasada 3R

REDUCE CZYLI MNIEJ ZNACZY LEPIEJ

Wyprodukowanie każdego przedmiotu łączy się ze zużyciem zasobów naturalnych, takich jak paliwa kopalne czy woda. Warto o tym pamiętać, wybierając się na zakupy:

- 1.** Kupuj tylko to, czego naprawdę potrzebujesz. Nie kupuj „na poprawę humoru”, „bo było w promocji”, „bo na pewno się przyda” – nie warto!
- 2.** Ta sama zasada dotyczy bezpłatnych gadżetów, upominków czy gazet – jeśli nie są Ci potrzebne, podziękuj za nie. To, że dostajesz je za darmo, nie znaczy, że koszty ich wyprodukowania nie obciążają środowiska naturalnego.
- 3.** Unikaj zbędnych opakowań, po przyjściu do domu i tak trafią do kosza. Szukaj rzeczy zapakowanych oszczędnie (lub wcale), w opakowaniach zwrotnych lub nadających się do recyklingu, a jeśli czegoś używasz dużo i regularnie, kup jedno duże opakowanie zamiast pięciu małych.
- 4.** Wybieraj rzeczy dobrej jakości, które posłużą Ci jak najdłużej. Jeśli kupujesz sprzęt RTV lub AGD, sprawdź gwarancję, dostępność części zamiennych, listę punktów naprawy w Twojej okolicy. Nie zapomnij też o sprawdzeniu zużycia energii i przeczytaj dokładnie instrukcję obsługi, żeby móc właściwie dbać o kupione urządzenie.
- 5.** Wiesz, że z danego urządzenia będziesz korzystać nie częściej niż raz, dwa razy w miesiącu? Warto pomyśleć nad korzystaniem z niego wspólnie z sąsiadami, znajomymi czy rodziną, bo – powiedzmy sobie szczerze – jak często korzystasz z garnka do fondue, maszyny do szycia czy zestawu do minigolfa?

REUSE CZYLI DRUGIE ŻYCIE PRZEDMIOTÓW

- 1.** Powiedz „nie” jednorazowym torbom, naczyniom, długopisom, bateriom, golarkom i innym przedmiotom, nie tylko ze względów środowiskowych, ale również estetycznych. Jeśli używasz plastikowych jednorazówek, pamiętaj, żeby wrzucać je do pojemników na odpady plastikowe.
- 2.** Jeśli masz coś, czego już nie potrzebujesz, ale nadal mogłoby przydać się komuś innemu (np. meble, ubrania czy sprzęty domowe), nie wyrzucaj. Rzeczy używane możesz stosunkowo łatwo sprzedać, oddać lub zamienić na coś, co przyda się Tobie. Wywieś ogłoszenie na klatce schodowej lub w miejscu pracy, wykorzystaj lokalną gazetę lub serwisy internetowe (np. dary rzeczowe.pl).
- 3.** To oczywiście działa także w drugą stronę! Kupowanie rzeczy używanych to nie tylko oszczędność pieniędzy, ale również zasobów. Zajrzyj do sklepów z używaną odzieżą czy komisów, przejrzyj strony internetowe lub po prostu porozmawiaj ze znajomymi. Świetnym pomysłem na odświeżenie szafy czy półki z książkami jest zorganizowanie wymieniałni.
- 4.** Wiele z tego, co wyrzucamy na śmietnik, może jeszcze się przydać – jednostronnie zadrukowany papier do robienia notatek, gazety jako papier pakowy, zniszczone ubrania jako ściereczki. Nasi rodzice i dziadkowie byli „eko”, często nie zdając sobie z tego nawet sprawy...

³ Po polsku czasem mówimy o 3U czyli „unikaj kupowania zbędnych rzeczy, używaj powtórnie, utylizuj”.

⁴ Zdjęcie dostępne na licencji CC Attribution-Non-Commercial 2.0, calypso Dragon 13@flickr

RECYCLE CZYLI ZE STAREGO NOWE

Recykling, czyli przetwarzanie odpadów, pozwala na ograniczenie zużycia zasobów naturalnych, dzięki możliwości odzyskania surowców potrzebnych do produkcji. Warunkiem skutecznego recyklingu jest odpowiednia segregacja i utylizacja odpadów. Warto dodać, że recykling to znacznie więcej niż prawidłowa segregacja odpadów, to także twórcza przygoda i przede wszystkim nowe myślenie o procesach produkcji w przemyśle. O czym należy pamiętać?

- 1.** Segreguj śmieci w domu i w pracy. Jeśli masz wątpliwości, co gdzie powinno trafić, zadzwoń do firmy, która odbiera Twoje śmieci lub Zakładu Oczyszczania Miasta (systemy odzysku odpadów mogą się różnić w różnych miastach, w zależności od wykorzystywanej technologii).
- 2.** Pamiętaj o odpadach niebezpiecznych: bateriach, lekarstwach i termometrach, sprzęcie elektrycznym, elektronicznym i żarówkach oraz akumulatorach, olejach i smarach. Leki odnieś do apteki, akumulatory do warsztatu samochodowego, adresy pozostałych punktów zbiórki znajdziesz w Internecie (np. elektrosmieci.pl, reba.com.pl).
- 3.** W momencie kupowania nowego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, sklep ma obowiązek przyjąć zużyty sprzęt tego samego typu. Warto o tym pamiętać, zwłaszcza, że część sklepów oferuje również usługę darmowego transportu zużytego sprzętu.
- 4.** Jeśli to możliwe, wybieraj produkty wykonane z surowców z odzysku - ich wybór jest na szczęście coraz większy! To już nie tylko papier z makulatury, ale np. torby ze starych banerów reklamowych, kurtki z poliestru wyprodukowanego z butelek plastikowych czy wiele innych przedmiotów i opakowań.
- 5.** Recykling może być również świetną zabawą, zarówno w domu, jak i w szkole. Papier czerpany z makulatury, szycie torebek z resztek materiałów, biżuteria z odzysku (np. z elementów zabawek, klawiszy komputerowych, guzików), szydełkowanie z wykorzystaniem pociętych torebek plastikowych i wiele, wiele innych.

Codziennie podejmujemy dziesiątki decyzji konsumenckich, dużych i małych, czasem łatwych, czasem bardzo trudnych. Ze względu na złożoność naszych wyborów, bycie świadomym konsumentem czy konsumentką nie jest proste. Oczywiście, każdy i każda z nas bierze pod uwagę również swoje możliwości finansowe, wygodę i przyzwyczajenia. To naturalne i trudno domagać się, żebyśmy od jutra zmienili swoje zachowania o 180 stopni. Z drugiej strony, świadome wybory konsumenckie często są łatwiejsze niż nam się wydaje, zwłaszcza jeśli zaczniemy od małych kroków. A zasada 3R to nie tylko świadoma konsumpcja, ale również oszczędność i więcej okazji do spędzania czasu z innymi.

Cały tekst dostępny jest na stronie:

http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/news-files/m1_wybory_konsumenckie_a_zuzycie_energii_fin.pdf

2. NASZ NIEWIDZIALNY ŚLAD WODNY

Uczniowie i uczennice dowiadują się, czym jest ślad wodny, a następnie tworzą plakaty prezentujące „dekalog” oszczędzania wody. Z zakresu zagadnień sztuk plastycznych zapoznają się z formą artystyczną, jaką jest plakat.

Zagadnienia:

- ▶ Zasoby naturalne
- ▶ Zdrowie

Zagadnienie plastyczne:

- ▶ Plakat – różne role formy artystycznej
- ▶ Znak plastyczny, symbol, skrót myślowy

Czas trwania:

45 minut

Pytanie kluczowe:

W jaki sposób różne formy artystyczne mogą wpływać na codzienne zachowania i przyzwyczajenia?

Cele zajęć:

- ▶ Dowiesz się, czym jest plakat i jakie funkcje może pełnić.
- ▶ Zrozumiesz pojęcie śladu wodnego i poznasz sposoby na codzienne oszczędzanie wody.
- ▶ Opracujesz plakat, samodzielnie go komponując, aby przekazać zamierzone treści.

Związek z podstawą

programową:
II, 2.1, 2.2

Metody:

- ▶ Mini-wykład połączony z pokazem glogstera
- ▶ Ćwiczenie praktyczne

Formy pracy:

- ▶ Praca indywidualna
- ▶ Praca w parach
- ▶ Praca w grupach

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Rzutnik, prezentacja glogstera CEO
- ▶ Plakaty z zasobów Internetu
- ▶ Materiały własne – papiery kolorowe, klej, nożyczki

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Wprowadzenie:

1. Zaprosz uczniów i uczennice do obejrzenia plakatu multimedialnego: <http://www.ceo.org.pl/pl/energia/news/slud-wodny-plansza-multimedialna> (Ślad wodny – plansza multimedialna [glogster]) i na jego podstawie zaaranżuj rozmowę na temat wody, jej zużycia i oszczędzania. Wspólnie z młodzieżą zdefiniujcie, czym jest ślad wodny i jakie ma znaczenie w codziennym życiu. (5 min)
Aby lepiej przygotować się do lekcji, możesz także zapoznać się z artykułem Piotra Bielskiego pt. „Święto wody, czyli zostawmy w spokoju krany...”:
http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/SPE/davBinary/inne%20materialy%20edukacyjne/swieto_wody_piotr_bielski.pdf.

Praca właściwa:

2. Zaprezentuj młodzieży wybrane plakaty, których tematem przewodnim jest woda. Mogą to być na przykład plakaty reklam społecznych. (5 min)

Przykładowe plakaty:

http://adsoftheworld.com/media/print/wsscc_cockroach

(1,2 miliarda ludzi pije codziennie brudną wodę)

http://adsoftheworld.com/media/print/wsscc_audience

(Miliony kobiet muszą to robić przy udziale widowni)

http://adsoftheworld.com/media/print/world_sanitation_loud

(Mówmy głośno o sanitariatach)

http://adsoftheworld.com/media/print/wwf_water_0

(Ocalmy naturę. Ocalmy nas samych)

http://adsoftheworld.com/media/print/save_the_children_contaminated_drinking_water

(Zanieczyszczona woda. Musimy uczynić to reliktem przeszłości)

http://adsoftheworld.com/media/print/wsscc_wall

(Woda zabija każdego dnia)

http://adsoftheworld.com/media/outdoor/al_ain_zoo_world_water_day_child

(Pomyśl o tym, co mógłbyś ocalić, kiedy oszczędzasz wodę)

http://adsoftheworld.com/media/print/wateraid_ekg

(1,8 miliona dzieci umiera co roku z powodu picia zanieczyszczonej wody)

3. Zwróć uwagę młodzieży na sposoby tworzenia plakatu, znaki plastyczne, użycie kolorów i napisów. (3 min)
4. Poproś, aby uczniowie i uczennice w parach przedyskutowali, które plakaty zrobiły na nich największe wrażenie i jakie czynniki na to wpłynęły (forma graficzna, podpis, inne?). Zachęć do udzielenia odpowiedzi na pytanie kluczowe: W jaki sposób różne formy artystyczne mogą wpływać się na codzienne zachowania i przyzwyczajenia? (3 min)
5. Wyjaśnij, że plakaty, z którymi zapoznała się wcześniej młodzież, są pewną diagnozą problemu, natomiast zadaniem uczniów i uczennic będzie stworzenie takich plakatów, które zachęcą do oszczędzania i ochrony wody. W tym celu zapiszcie na tablicy pomysły, które złożą się na „dekalog oszczędzania i ochrony wody”. (4 min)
6. Następnie podziel klasę na trzyosobowe zespoły (np. metodą puzzli). Każdy zespół wybiera jedną z zasad zapisanych na tablicy (lub ewentualnie realizuje swój pomysł, który nie pojawił się wcześniej na tablicy) i opracowuje plakat będący jej ilustracją. (20 min)

Podsumowanie:

1. Zaprosz uczennice i uczniów do zaprezentowania plakatów i wybranych przez grupy zasad oszczędzania i ochrony wody. (5 min)

Praca domowa:

- 1.** Poproś, aby każda grupa na podstawie swojego plakatu przygotowała glogster – multimedialny plakat, na którym znajdą się dodatkowe informacje na temat wody oraz pomysłów na jej oszczędzanie. Grupy mogą także przygotować wspólny glogster, który będzie stanowił podsumowanie pracy.

*Więcej informacji na temat tego, czym jest glogster, znajdziesz na stronie CEO:
<http://www.ceo.org.pl/pl/projekt/news/glogster-edu>.*

*Zachęcamy także do przeczytania tekstu Michała Szczepanika pt. „Glogster – przepis na plakat”:
<http://www.ceo.org.pl/pl/au/news/glogster-przepis-na-plakat>.*

Bibliografia:

Piotr Bielski, „Święto wody, czyli zostawmy w spokoju krany...”, CEO:

http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/SPE/davBinary/inne%20materialy%20edukacyjne/swieto_wody_piotr_bielski.pdf.

Ćwiczenie: „Wirtualna woda, realne problemy”, w publikacji: „Cały świat w klasie”, CEO 2011:

<http://www.ceo.org.pl/pl/js/news/wirtualna-woda-realne-problemy>

„Lekcja z klimatem”: <http://www.ceo.org.pl/pl/szkol-pelna-energii/news/lekcja-z-klimatem-scenariusze-lekcji-dla-nauczycieli-gimnazjow-w-twojej>

3. „GUERNICA” PABLA PICASSA. O ROLI SZTUKI W BUDZENIU ŚWIADOMOŚCI NA TEMAT GLOBALNYCH ZAGADNIENÍ

Uczniowie i uczennice dowiadują się, kim był Pablo Picasso i jakie tworzył obrazy, ze szczególnym uwzględnieniem obrazu „Guernica”. Poznają genezę powstania obrazu i jego kontekst w odniesieniu do zagadnień globalnych: pokoju i konfliktów na świecie. Czerpiąc inspirację z „Guerniki” młodzież tworzy kolaż będący komentarzem do współczesnych wydarzeń.

Zagadnienia:

- ▶ Pokój i konflikty na świecie

Zagadnienie plastyczne:

- ▶ Kubizm
- ▶ Kolaż, walor – odcienie szarości, cieniowanie, foto-reportaż, symbolizm, kontur, deformacja

Czas trwania:

45 min

Pytanie kluczowe:

W jakim stopniu „Guernica” może być komentarzem współczesnych wydarzeń na arenie międzynarodowej?

Cele zajęć:

- ▶ Wyjaśnisz pojęcia: kubizm, kolaż, symbolizm, walor, uproszczenie, deformacja.
- ▶ Dowiesz się, w jaki sposób przy użyciu różnych odcieni szarości można uzyskać „kolor” jako efekt przekazu.
- ▶ Poznasz zależności globalne związane z kwestią pokoju i konfliktów na świecie.

Związek z podstawą programową:

I, II, 1.1, 2.1

Metody:

- ▶ Mini-wykład z pokazem obrazów Pabla Picassa
- ▶ Rozmowa ukierunkowana
- ▶ Prezentacja prac – tworzenie wspólnego kolażu

Formy pracy:

- ▶ Praca w parach
- ▶ Praca w grupach

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Slajdy z obrazami Pabla Picassa
- ▶ Ksero obrazu „Guernica”
- ▶ Gazety czarno-białe, ołówki, szkicowniki, klej, nożyczki, czarny flamaster

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Wprowadzenie:

1. Przedstaw młodzieży sylwetkę Pabla Picassa, pokaż jego obrazy, zaprosz uczniów i uczennice do zastanowienia się nad poniższymi pytaniami: (4 min)
 - ▶ Jak tworzył malarz?
 - ▶ Jakie są charakterystyczne cechy jego malarstwa?
 - ▶ Jakie podejmował tematy?
2. Zaprezentuj młodzieży obraz „Guernica” i zachęć do rozmowy, zadając pytania: (3 min)
 - ▶ Co przedstawia obraz?
 - ▶ Dlaczego powstał?
 - ▶ W jaki sposób Pablo Picasso wyraził swoje zaangażowanie?

Obraz „Guernica” został namalowany przez Picassa jako hołd złożony baskijskiemu miastu Guernica (Gernika w języku baskijskim), które w 1937 roku zostało zbombardowane przez niemiecki korpus wchodzący w skład Luftwaffe. To okrutne wydarzenie, które odbiło się szerokim echem w Europie, stało się inspiracją dla artysty. Picasso zastosował oszczędną kolorystykę – czerń, biel i odcienie szarości, które jeszcze bardziej podkreślają wymiar tragicznych wydarzeń. Dzieło ma również wymiar symboliczny – cierpienie mieszkańców i mieszkańek Gerniki to jednocześnie cierpienie narodu baskijskiego walczącego o wolność.
3. Ukierunkuj rozmowę, aby wyjaśnić słowa: kubizm, symbolizm, kolaż, walor, deformacja, uproszczenie. Odwołuj się do wcześniej zaprezentowanych przykładów. (4 min)
4. Zapytaj uczniów i uczennice, czy uważają, że dzisiaj taki obraz również mógłby powstać? Jeśli tak, to w jakich okolicznościach? Poproś młodzież o udzielenie odpowiedzi na pytanie kluczowe: W jakim stopniu „Guernica” może być komentarzem współczesnych wydarzeń na arenie międzynarodowej? (5 min)

Praca właściwa:

5. Powiedz, że na dzisiejszej lekcji wspólnie stworzycie kolaż. Poproś uczniów i uczennice o dobranie się w pary i każdej rozdaj ksero obrazu Picassa „Guernica”. (1 min)
6. Poproś, aby z przyniesionych gazet młodzież wycięła nagłówki i fragmenty artykułów, które odnoszą się do negatywnych lub kontrowersyjnych bieżących wydarzeń. Zachęć uczniów i uczennice, aby w trakcie wycinania przedyskutowali w parach te zagadnienia, używany język i formy wyrazu. (5 min)
7. Poproś, aby w szkicowniku pary stworzyły skalę szarości (używając ołówka), a następnie, aby ułożyły wycinki z gazet w zależności od stopnia szarości, tworząc wizualną skalę od odcieni jasnych do ciemnych. (3 min)
8. Wyjaśnij, że przy wykorzystaniu ułożonych wycinków z gazet uczniowie i uczennice mają stworzyć kolaż na otrzymanej kopii ksero, dzięki której mogą porównywać odcienie szarości. Jeśli zaistnieje taka potrzeba, powiedz, że mogą dodatkowo uzupełnić brakujące odcienie. (10 min)

Podsumowanie:

9. Zaprosz wszystkie pary na środek sali. Cała klasa ma złączyć ze sobą swoje części kolaży, aby utworzyć współczesną wersję obrazu „Guernica” w ich autorskiej interpretacji. Uczniowie i uczennice mogą dodać własne komentarze (pisemne, ustne), żeby doprecyzować to, czego się dowiedzieli, oraz przekaz, jaki chcieli osiągnąć. Może to być również przyczynek do dyskusji o roli sztuki w budzeniu świadomości na temat globalnych zagadnień. (10 min)

Praca domowa:

1. Poproś uczniów i uczennice, aby w zeszycie dokończyli jedno z wybranych przez siebie zdań:
Dzięki dzisiejszym zajęciom dowiedziałem/ tam się...
Na dzisiejszej lekcji najbardziej zaskoczyło mnie...
Dzisiejsze zajęcia uświadomiły mi...
2. Zachęć młodzież do wykonania kolejnego kolażu przy wykorzystaniu wycinków ze starych gazet – każdy dowolnie może wybrać temat swojej pracy, odwołując się do globalnych wyzwań współczesnego świata. W doborze zagadnienia pomocna może okazać się infografika z książką prezentująca koncepcję edukacji globalnej (znajdująca się na początku publikacji).

WYBRANE PUNKTY PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO

PRZEDMIOT: PLASTYKA III ETAP EDUKACYJNY, GIMNAZJUM

Jak realizować edukację globalną na zajęciach plastyki?

Cele kształcenia - wymagania ogólne

- I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki.
- II. Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę.
- III. Analiza i interpretacja tekstów kultury – recepcja sztuki.

Treści nauczania - wymagania szczegółowe

1. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki. Uczeń:

1) uczestniczy w kulturze poprzez kontakt z zabytkami i dziełami sztuki współczesnej, mając poczucie związku ze śródziemnomorskim dziedzictwem kultury i tradycją narodową, szanując jednocześnie odrębność innych kręgów kulturowych (zna wybrane krajowe i zagraniczne placówki kultury i instytucje artystyczne).

2. Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę. Uczeń:

1) podejmuje działalność twórczą, posługując się środkami wyrazu sztuk plastycznych, innych dziedzin sztuki (fotografika, film) i elementami formy przekazów medialnych, w kompozycji na płaszczyźnie oraz w przestrzeni rzeczywistej i wirtualnej (stosując określone materiały, narzędzia i techniki właściwe dla tych dziedzin sztuki i przekazów medialnych);

2) realizuje projekty w zakresie sztuk wizualnych, w tym służące przekazywaniu informacji dostosowanej do sytuacji komunikacyjnej oraz uczestnictwu w kulturze społeczności szkolnej i lokalnej (stosując także narzędzia i wytwory mediów środowiska cyfrowego).

Organizacje podejmujące tematykę globalną:

Amnesty International: www.amnesty.org.pl
Centrum Edukacji Obywatelskiej: www.ceo.org.pl/globalna
Fundacja Edukacja dla Demokracji: www.edudemo.org.pl
Fundacja Edukacji Międzykulturowej: www.miedzykulturowa.org.pl
Fundacja Partners Polska: www.fpp.org.pl
Grupa eFTe Warszawa: www.efte.org.pl
Instytut Globalnej Odpowiedzialności: www.igo.org.pl
Polska Akcja Humanitarna: www.pah.org.pl
Polska Zielona Sieć: www.zielonasiec.pl

Informacje i materiały z krajów Globalnego Południa:

Afryka.org: www.afryka.org
Arabia.pl: www.arabia.pl
Centrum Studiów Polska-Azja: www.polska-azja.pl/
Globalne Południe: www.globalnepoludnie.pl
Kwartalnik Pomoc rozwojowa: www.pcpm.org.pl/pl/pomoc-rozwojowa
Portal o Ameryce Łacińskiej: www.latinoamerica.pl/
Serwis informacyjny INFOŚWIAT: www.infoswiat.com

Polecane publikacje i scenariusze zajęć o tematyce globalnej:

Cały świat w klasie – dostępna na stronie www.ceo.org.pl/globalna
Czy Afryka jest krajem? – dostępna na stronie www.afryka.org
Jak mówić o większości świata. Rzetelna edukacja o krajach globalnego Południa – dostępna na stronie www.pah.org.pl
Repozytorium materiałów z edukacji globalnej – www.e-globalna.edu.pl
Świat na wyciągnięcie ręki – dostępna na stronie www.ceo.org.pl/globalna
Prawo do edukacji, Prawo do wody, Prawo do żywności, Metoda projektu w edukacji globalnej – dostępne na stronie www.pah.org.pl

Centrum Edukacji Obywatelskiej to niezależna instytucja edukacyjna, działająca od 1994 roku. Upowszechniamy wiedzę, umiejętności i postawy kluczowe dla społeczeństwa obywatelskiego. Wprowadzamy do szkół programy, które nauczycielkom i nauczycielom pozwalają lepiej i skuteczniej uczyć, a młodym ludziom pomagają zrozumieć świat, rozwijają krytyczne myślenie, wiarę we własne możliwości, zachęcają do angażowania się w życie publiczne i działania na rzecz innych. Obecnie realizujemy blisko 30 programów adresowanych do szkół, kadry pedagogicznej oraz uczniów i uczennic.